

PRIKAZI NOVIH KNJIGA, ČASOPISA I ZNANSTVENIH SKUPOVA

REVIEWS OF NEW BOOKS, MAGAZINES AND CONFERENCES

ZDENKO BALOG: KRIŽEVCI U GALANTNOM STOLJEĆU: OBITELJ, BRAK, ROĐENJE I SMRT U PREDMODERNO DOBA, OGRANAK MATICE HRVATSKE U KRIŽEVCIMA, 2023., STR. 288.

Križevački povjesničar umjetnosti, ali i medievist i povjesničar objavio je svoju novu monografiju *Križevci u galantnom stoljeću s podnaslovom »Obitelj, brak rođenje i smrt u predmoderno doba«*. Kako sam autor navodi, izraz galantno stoljeće posudio je od povjesničara Josipa Matosovića koji je 1921. objavio esej »Iz galantnog stoljeća«. Zapravo se radi o istraživanju života čovjeka u 18. stoljeću u Križevcima. Monografija je nastala na temelju istraživanja prije svega Matičnih knjiga župe svete Ane u Križevcima, ali i ostale arhivske građe koja se odnosi na Župu sv. Ane.

U prvom poglavlju monografije autor je istražio vjenčanja, udovništva i drugi brak. Najprije je istražio ritam vjenčanja i sezonalnost te zaključio da je najveći broj vjenčanja u siječnju i veljači, a kao razlog navodi neodržavanje poljoprivrednih radova, a i dostatnost skupljenih proizvoda za hranu. Također je istražena i starost mladenaca te proizlazi da je najveći broj mladoženja i mladenki od 21. do 24. godine, ali ipak je broj mladenki mlađih od 19 godina puno veći, čak oko 13%, u odnosu na mladoženje. Također je vidljivo da starijih žena od 36 godina uopće nema. Zanimljivo je da svaki četvrti stanovnik ima drugi brak, a uzrok je velika smrtnost. Kao primjer autor navodi čak tri braka Helene Novak i četiri braka Tome Habiđije. Autor je također pokušao analizirati društveni položaj mladenaca, za što je, kako navodi, imao oskudne izvore, ali zaključak je da je poželjan bio brak u istom društvenom staležu, no događaju se i brakovi bogatih sa sluškinjama, dok obrnuti slučajevi gotovo ne postoje. Kao poseban primjer izdvojen je slučaj Mladena Kešara koji se ženidbenim obogatio i uspeo na društvenoj ljestvici te postao gradski sudac. Također su navedeni neki od brakova na margini, kako ih naziva autor, a to su brakovi Roma, brakovi različitih konfesija. Posebno poglavlje posvećeno je odnosu ljudi prema smrti u 18. stoljeću, a prije svega prema smrti djece. Smrtnost djece očito je bila velika, ali vrlo je teško utvrditi točne podatke jer mnogi nisu ni upisani u matične knjige jer su umrli prije krštenja. Istraživač je uspio utvrditi da se u križevačkoj župi rodi 143,01 dijete godišnje, što je 12 djece mjesečno. Također je utvrdio sezonalnost krštenja koja je najveća u siječnju, listopadu i studenome, a najmanja u lipnju. Drugi veliki problem kod istraživanja je što nemamo zabilježen datum rođenja djeteta, nego datum krštenja, a ponekad je krštenje obavljala i primalja, što je poticala i sama Crkva zbog velike smrtnosti djece. Autor je istražio i učestalost imena djece, kao i kriterije po kojima se dodjeljuju pa tako navodi kalendarsko načelo prema najbližem svecu u kalendaru; nasljedno načelo prema djeđu i baki ili pak očeva i vrlo rijetko majke; imena djece prema krsnim kumovima; prema umrloj braći ili sestrama te prema slavnim osobama. Najčešća muška imena su Josip, Matija Ivan, Juraj, Stjepan, a ženska Katarina, Doro-teja, Ana, Elizabeta i Barbara. Autor je istražio i strukturu obitelji pa je tako utvrdio da muškarci u gradu u prosjeku imaju 2,3 braka, a na selu 1,33. U jednom braku na selu je rođeno 4,3 djece, a u gradu 2,89 djece. Obitelj iz 18. stoljeća drugačija je od današnje obitelji te često obuhvaća i služinčad, želire i druge. Zbog toga je nužno za istraživanje takve obitelji koristiti knjigu stanja duša (*Status animarum*), koju je i autor koristio te je tako popisao članove obitelji Knezić iz Majurca u kojoj je pobrojao 34 osobe. Odnosi u takvoj složenoj obitelji su definirani. Najstariji muškarac je gospodar i odlučuje uglavnom o svemu. Smrtnosti djece autor je posvetio posebno poglavlje. Izvršio je analizu za razdoblje 1763. - 1768. i utvrdio da je od 956 pokojnika njih 50% mlađe od 15 godina. Zanimljivo je da društvena zajednica, u ovom slučaju Grad, vodi brigu o djeci koja su ostala bez oba roditelja. Naime, Grad bi imenovao skrbnika i podmirivao troškove uzdržavanja. Autor je također istražio i brigu o nezakonitoj djeci. Tijekom 18. stoljeća od 14.557 krštenja pronašao je 382 nezakonita djeteta. Zanimljivo je da se

u većini slučajeva nezakonite djece očevo ime ne zapisuje, a djeca su nosila majčino djevojačko prezime.

Mogu se složiti s recenzentom Slavenom Bertošom da se u monografiji iznose analize podataka o pojedinim obiteljima pa knjiga ne predstavlja samo važan i nov doprinos poznavanju križevačke prošlosti na temelju podataka iz mjesnih matica, nego i lokalne genealogije. Izneseni se podaci analiziraju interdisciplinarno te ne samo s povijesnog aspekta, nego i pravnog, jezikoslovnog, antropološkog, kulturološkog, gospodarskog... Autor je izveo na pozornicu šaroliku galeriju likova, pojedinačnih i obiteljskih sudbina, priča koje zvuče kao skice za avanturističke romane, kao i onih koje izgledaju beznačajno, ali baš su takve znakovite za svoje vrijeme. Vrijedno istraživši golemu količinu podataka koju nam arhivska vrela, ovdje ponajprije matične knjige, pružaju, autor je dao važan doprinos regionalnoj i nacionalnoj historiografiji ukazavši i na neophodnost nastavka takvih istraživanja i za mnoga druga mjesta.

Ivan PEKLIĆ

PTUJ V 16. STOLETJU (ZBORNİK REFERATOV OB 510. OBLETNICI NASTANKA PTUJSKEGA MESTNEGA STATUTA IZ LETA 1513), ZGODOVINSKI ARHIV NA PTUJU, PTUJ, 2023.

Prošle je godine Povijesni arhiv u Ptuj, u povodu 150. godišnjice nastanka ptujskog gradskog statuta iz 1513., objavio zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog još 2013. godine na tu temu. Riječ je zapravo o drugom statutu grada Ptuja koji predstavlja jedan od najvažnijih dokumenata pohranjenih u ptujskom Povijesnom arhivu, kao i iznimno dragocjen izvor za povijest gradske uprave na širokom prostoru između Alpa, Dunava i Jadrana. Radi se, naime, o rukopisu od 207 članaka koji je kao ptujski gradski statut potvrdio ondašnji salzburški nadbiskup Lenart i koji se do 1983. nalazio u Austrijskoj nacionalnoj knjižnici u Beču. Tada je, na temelju državnog ugovora između Austrije i Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca iz 1923., u sklopu primopredaje, vraćen Republici Sloveniji – najprije u Arhiv Republike Slovenije, a zatim u matični arhiv u Ptuj, gdje se brižno čuva u Zbirci rukopisa. Budući da se izvornik prvog ptujskoga gradskog statuta iz 1376. godine danas čuva u knjižnici kneza Augusta u njemačkom gradu Wolfenbüttelu, originalni statut iz 1513. godine pohranjen u Povijesnom arhivu u Ptuj, još je posebniji i, dakako, jedinstven sam po sebi.

Historijat nastanka ovoga zbornika također je zanimljiv. Još je 1999. godine Povijesni arhiv u Ptuj, u suradnji sa Znanstvenoistraživačkim centrom SAZU, objavio transkripciju izvornog njemačkog teksta s prijevodom na slovenski i sa svim indeksima. U povodu 500. obljetnice izlaženja održan je i znanstveni simpozij u Povijesnom arhivu u Ptuj. Kao što je to vidljivo iz objavljenog zbornika sa skupa, sudionici su bili stručnjaci koji su uglavnom raspravljali o najnovijim rezultatima istraživanja raznih tema iz povijesti Ptuja i okolice u 16. stoljeću. Među njima su najzastupljeniji bili povjesničari, ali i arhivisti te povjesničari umjetnosti. U zborniku se nalazi ukupno osam radova i riječ je o dopunjenim prilogima sa znanstvenog simpozija iz 2013. godine.

Na početku zbornika nalazi se uvodnik prof. Katje Zupanič, direktorice Povijesnog arhiva, u kojemu je objasnila povijest nastanka i važnost objavljivanja ovoga zbornika. U radu Marije Hernja Masten raspravlja se o Statutu grada Ptuja iz 1513. godine, o okolnostima u kojima je ovaj pravni akt nastao te o nekim novinama statuta u odnosu na prvi Ptujski statut iz 1376. godine. Ptujski statut iz 1513. godine prvi je statut salzburških gradova koji je nastao po uzoru na tadašnji vodeći bavarski pravni tip uređenja i organizacije gradova. U zaključku se navodi da je statut iz 1513. dao potpunu ovlast gospodarima grada, salzburškom nadbiskupu, kao i osnovu za hijerarhijski razvoj institucija i raznih instanci na području uprave i sudstva, ali da je prije svega bio osnova za pojačanu upravu na gradsko-teritorijalnoj i pokrajinskoj razini. Autorica smatra da je spomenuti statut jedan od najvrednijih izvora za proučavanje kasnosrednjovjekovne i novovjekovne povijesti Ptuja.

Dejan Zadavec autor je članka u kojemu problematizira arhivsko gradivo kao izvor za povijest Ptuja. Ističe kako je Ptuj zasigurno jedan od najstarijih gradova u Sloveniji i grad koji je još u 16. stoljeću imao važnu ulogu u međunarodnoj trgovini volovima od Ugarske do Venecije. Sudeći po šaroli-

kosti i raznolikosti svoje prošlosti, on se, napominje autor, gotovo bez trunke grižnje savjesti može označiti *primus inter pares*. Međutim, Zadravec uočava kako se njegova starost i važnost ne odražavaju u količini sačuvanog arhivskog gradiva u slovenskim arhivima. Upravo zato zaključuje kako o gradu, njegovim stanovnicima te svjetovnim i crkvenim ustanovama koje su u njemu djelovale vjerojatno ima manje materijala »nego što su ga upravo spomenuti stvorili u jednom usamljenom danu u Ptuju«.

U idućem radu Mojca Horvat nastojala je prema dostupnim arhivskim vrelima objasniti život stanovnika Ptuja u vrijeme nastanka statuta. Andrej Hozjan analizirao je, na temelju odabranih izvora, boravak i rad nadvojvode Karla II. Habsburškog u Ptuju u ljeto 1578. godine. Kroz arhivsko gradivo Nadbiskupskog arhiva u Mariboru Ljiljana Urlep dala je sažet i pregledan uvid u osnovne karakteristike djelovanja Ptujске županije u 16. stoljeću, a Žiga Oman analizirao je organizaciju i djelovanje ptujске protestantske zajednice u 16. i 17. stoljeću. Zbornik završava radom Polone Vidmar o umjetničkom i graditeljskom doprinosu ptujškoga građanina Nikole (I.) Greulea u ptujskoj župnoj crkvi.

Među slovenskim autorima nalazi se i jedan hrvatski povjesničar. Riječ je o uglednom znanstveniku i sveučilišnom profesoru s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu Hrvoju Petriću. Petrić je u članku »Ptuj (i Maribor) s dravskom okolicom na geografskim kartama 16. stoljeća« na temelju kartografskih izvora nastojao utvrditi pojavljivanje toponima Ptuja i Maribora, kao i njegova odnosa prema rijeci Dravi, susjednim naseljima i drugim elementima. Autor napominje kako stare karte i nisu uvijek najpouzdaniji izvor podataka te da pri donošenju konačnih zaključaka treba biti iznimno oprezan. U analizama je koristio kronološku interpretativnu rekonstrukciju te progresivnu metodu nastojeći utvrditi promjene u okolišu, naročito u odnosu grad-rijeka, npr. pri izgradnji mostova i meandriranja rijeke Drave.

Zaključno možemo reći kako vjerujemo da će objavljeni zbornik »Ptuj u 16. stoljeću« otvoriti neke nove poglede i perspektive na vrijeme nastanka statuta. Svakako će biti od velike pomoći svima koji se bave pravnom i urbanom povijesti kasnog srednjeg i ranog novog vijeka na panonskom prostoru. Ne možemo se nego složiti s izdavačima ovoga vrijednog zbornika kako je objava iznimno zanimljivih priloga tim poželjnija jer će se tako popularizirati gradski statut iz 1513. godine, koji je 2022. godine upisan u Nacionalni popis spomenika svijeta UNESCO-a, čime je još više dobio na vrijednosti.

Ivica ŠUTE

OPĆINA VIRJE U PROŠLOSTI I SADAŠNOSTI. U POVODU 30. OBLJETNICE OPĆINE VIRJE, MERIDIJANI, VIRJE, 2023., STR. 1-539.

U listopadu 2023. objavljena je monumentalna monografija o Virju u prošlosti i sadašnjosti u kojoj najbolji poznavatelji povijesti i javnog života Virja pišu pojedina poglavlja u toj knjizi. Ona je i zadnji urednički posao preminulog akademika Dragutina Feletara koji se godinama, prijateljujući s mr. Draženom Podravcem, pripremao za pisanje ovakve monografije te je to zadnji njegov najveći monografski posao. Značajno je da su gotovo svi autori Virovci, a neki i članovi Družbe »Braće Hrvatskog Zmaja«, kao društva koje njeguje i čuva nacionalne hrvatske vrijednosti. Tako je nastala ova bogata monografija velikog formata o Općini Virje, obogaćena brojnim fotografijama, tabelama i grafikonima, sve u boji, i mislim da bi takvu knjigu priželjkivala i druga veća mjesta i gradovi u Hrvatskoj.

U devet velikih poglavlja i 25 tematskih potpoglavlja opisana je cijela povijest današnje općine Virje – od geografskog položaja, prometa, demografije, crkvene povijesti, školstva, kulturne i društveno-političkog razvoja gospodarstva do najdetaljnijeg prikaza zbivanja u Virju od 1993. do 2022. godine, dakle tijekom 30 godina postojanja. Nije zanemarena nijedna grana povijesti, osim možda povijesti o vremenu Drugoga svjetskog rata jer o tom razdoblju nemamo pravu dokumentaciju nego samo sjećanja. U svakom slučaju, tko želi upoznati povijest Virja moći će to učiniti iščitavanjem ove doista velike i odlične knjige.

Za pisanje ove monografije zaduženi su najbolji poznavatelji povijesti Virja, većinom »domoroci«, kako bi rekao virovski ilirac Ferdo Rusan. Svi su se oni već ranije potvrdili svojim radovima. Svako poglavlje je tematsko i smješteno u vremenskom slijedu.

Geografsko-prometne značajke srednje Podravine uvjetovane su prometnim položajem, fizičko-geografskim značajkama i obiljem šuma stoga je prvo poglavlje tako i podijeljeno, s time da dr. Petar Feletar opisuje cestovni, željeznički i cjevovodni plinski promet kao važne dijelove današnjeg prometa, izostavljajući Dravu kao važan vodeni put do 19. stoljeća, ali danas potpuno zanemaren i zaboravljen osim u sportu. Fizičko-geografske značajke tj. geološke karakteristike i reljef te klimatske značajke i hidrogeografske prilike detaljizirao je akademik Dragutin Feletar ne propustivši niti jednu značajnu karakteristiku današnje općine koja ima površinu od 78,44 četvornih kilometara i 6 katastarskih općina, od kojih svaka ima posebne karakteristike.

Šumske zajednice i razvoj šumarstva na području općine obradio je dipl. ing. šumarstva i član Družbe »Braće Hrvatskog Zmaja« Zvonimir Ištvan koji se godinama bavi proučavanjem raznih gospodarskih i kulturnih fenomena Prekodravlja i molvarškoga kraja. U radu su prikazani naponi obnavljanja šuma i borba protiv pretjerane eksploatacije podržavanjem pošumljavanja jer šume su bile – a vjerojatno su to i danas – izvanredno važne za razvoj gospodarstva i klimu, a na ovom području uspijeva i dragocjeni hrast lužnjak i tvrdo drvo kakvoga još imamo samo u Spačvanskim šumama. Prva tri potpoglavlja mogla bi se smatrati i posebnim radom.

U drugom poglavlju pod naslovom »Razvoj naseljenosti i stanovništvo« prikazana je povijest naseljavanja i raseljavanja ovoga kraja. Podijeljeno je u dva potpoglavlja i u prvom povjesničar i voditelj Turističkog ureda u Koprivnici mag. hist. Nikola Cik iz Đurđevca ukazuje na mogućnosti koje pružaju stare crkvene matice rođenih, umrlih i vjenčanih, koje je već ranije istraživao poznati demograf Stjepan Krivošić, a iz kojih i Nikola Cik izrađuje odlična genealoška stabla pojedinih obitelji. Cik je opisao kretanje stanovništva od 17. do sredine 19. stoljeća, a u drugom potpoglavlju akademik Feletar obradio je promjene broja i strukture stanovništva Općine Virje od 1847., kada je Vojna krajina obavila zadnji popis, do 2021. godine. Tabele i grafički prikazi te fotografije obilježavaju ovo poglavlje koje sadrži i zaključke vezane uz mortalitet i natalitet, kao i starosnu i spolnu strukturu, ali i školsku spremu, migracije, broj članova domaćinstva, prihode i vjersku strukturu ukazivanjem na to da je 2011. u Općini Virje živjelo 98,46% katoličkih, 0,21% pravoslavnih i 0,48% stanovnika muslimanske vjere. Od 4842 stanovnika Općine Virje Hrvata je bilo 2742. Svoje zaključke akademik Feletar iskazuje statistikama u čiju je izradu trebalo uložiti mnogo truda. Preranom smrću akademika Feletara izgubili smo na tom području velikog erudita.

Kao što je i razumljivo, opis doba prije pisanih vremena pripada danas vodećem arheologu ovog dijela Podravine dr. Robertu Čiminu iz Virja. On je brojnim rekonosciranjima, ali i na spoznajama svojih prethodnika Zorka Markovića, arheologinje Sonje Kolar i drugih, kao Ivana Zvijerca iz Torčeca koji su se bavili sakupljanjem arheoloških artefakata, kompletirao i obogatio naše spoznaje o tom davnom vremenu kada nije bilo pisanih dokumenata. Čimin je opisao arheološku topografiju virovske okolice ukazavši na najstarija povijesna razdoblja, dolazak novih naroda, razvoj metalurgije i trgovine, a za vrijeme antike poslužio se starim kartama i piscima. Zanimljiva je njegova tvrdnja da je razdoblje srednjeg vijeka najsnažnije obilježilo Virje pronašavši stambene objekte iz 8. stoljeća na Volarskom bregu 2010. godine te ostatke talionice čiji su proizvodi bili trgovačka roba širena Dravom. Čimin se ne zaustavlja na ovom nalazu i lokalitetu Sušine, nego ukazuje na lokalitete iz vremena kada se ovo područje naziva imenom Slavonija i kada tu postoje brojni feudi u doba Arpadovića i kasnije Anžuvina. Virje se prvi puta spominje, ali ne pod svojim današnjim imenom – kako danas znamo – 1190. godine, kada je ugarski kralj Bela III. poklonio pečujskom biskupu neki posjed koji graniči s posjedom Prodana od Nadažda. Pouzdaniji spomen potječe iz 1244. godine. Od tada se može donekle pratiti povijest ovog posjeda, ali sigurno postojanje trgovišta Čimin navodi tek 1314., a spomen crkve sv. Martina tek 1334. te u tom trgovištu boravi i ban Mikac u prvoj polovici 14. stoljeća. Neka je crkva podignuta 1484., ali u vrijeme učestalih turskih napada gubi se i spomen utvrde Prodavić, a prvi se put, Virje spominje pod tim imenom kao crkvena župa 1555. godine. Čimin se ukratko osvrće i na vrijeme kada crkva ima obrambenu ulogu a izvršio je i djelomična iskapanja zemljišta oko crkve s grobnim ukopima. Čimin upućuje i na potrebu iskapanja drugog virovskog groblja uz utvrdu Prodavić u današnjem Gradišću. On navodi i podatke povjesničara Ranka Pavleše o nekadašnjim, a danas posve nestalim naseljima na području današnje Općine. U svojem zaključku Čimin zaključuje da je već u 3. tisućljeću prije Krista

na području Trnja u Virju, gdje je bila tvrđa, ustanovljena i lasinjska eneolitska kultura koju je uveo u znanstvenu povijest Stojan Dimitrijević. Lasinjsko naselje utvrđeno je i na Volarevom bregu, a u doba antike prometnice određuju naselja. Bilo je to vrijeme zatiranja svakog traga stalnog bivstovanja na ovom području gdje, osim đurđevačke utvrde i nekolicine ljudi u Virju oko crkve, vlada pustoš.

Obimnu i odlično dokumentiranu studiju u drugom potpoglavlju trećeg poglavlja o povijest Virja i do završetka Drugoga svjetskog rata napisao je prof. dr. Hrvoje Petrić. On je završio studij geografije i povijesti te doktorirao na povijesti krajiškog društva u 17. stoljeću pa je ojačao ekonomska istraživanja na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu ukazujući na posebnu vrijednost ekologije. Poticatelj je istraživanja ekonomskih i ekoloških tema u hrvatskoj historiografiji radeći na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Član je suradnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a izvanredno je zaslužan za njegovanje povijesti na desnoj obali Drave. Na gotovo stotinu stranica Petrić je odlično napravio pregled povijesti Virja do 1945. godine, na osnovu manje poznatih izvora, historiografije te literature, ali i vlastitih istraživanja kojima je dopunio određene praznine i iznio svoja promišljanja. Rad u ovoj monografiji započeo je analizom prvih pisanih dokumenata i nastavio pregledom Virja sve do ukidanja Vojne krajine i reorganizacije društva kroz uključivanje sve većeg broja autohtonih Virovac u obrtnička zanimanja i gospodarski život sve do kraja Drugoga svjetskog rata. Rad vrvi imenima i podacima te navođenjem literature i izvora. Budući da je sadržaj ovog poglavlja vezan uz poglavlja u nastavku, mnogo je toga prvi puta spomenuto. Ferdo Rusan moj je omiljeni ilirac koji je bio vrlo svestran i koji je promijenio Virje na kulturnom, obrazovnom i gospodarskom planu, a pravnik Stjepan Krčmar istražio je razne strukture virovskog društva do Prvoga svjetskog rata te je te radove objavljivao Virovac Martin Matišin u *Zbornicima na razmeđu stoljeća*, a dr. Petrić ih je koristio, kao i moje radove. Petrić je uspio rekonstruirati cjelokupno izdavanje novina u Virju od 1894. pa do Drugoga svjetskog rata prateći kroz novine i arhivske dokumente razvoj Virja i značajne događaje. Posebnu pažnju obratio je na čitaonice koje su radile pod raznim uvjetima i imenima, a koje su održavali i osniivali domaći ljudi. Posvetio je određenu pažnju i prvom hrvatskom muzikologu Bačiju Širokiju koji se vratio iz Beča u Virje i tu proveo veći dio svog života. Petrić je tu uklopio i susjedne Šemovce koje je Ferdo Rusan posebno volio, ali mislim da je ponešto zapostavljena njegova borba protiv Mađara 1848. godine i njegov odlazak u Bjelovar gdje je i umro. Vezanost Virja sa Šemovcima odvijala se i kroz vinogradarsku kulturu. Kao najveće selo u Hrvatskoj Virje postaje i predmet interesa Stjepana Radića. Virje na razmeđu stoljeća ima i nacionalnu važnost, što pokazuju izbori, a sve to rezultira velikim brojem stanovništva te Virje kao magnet privlači i Matiju Peršića koji tu, nakon prolaska željeznice kroz Virje, podiže prvi paromlin, čije postojanje svjedoči danas još samo naziv Paromlinske ulice.

Dr. Ivica Zvonar, koji je studirao filozofiju, povijest i knjižničarstvo te se posvetio proučavanju književne ostavštine nastale u Podravini, uglavnom radom katoličkih svećenika u dvije crkvene župe na području Općine Virje, posebnu je pažnju posvetio kraju oko Miholjanca pa je i u ovoj studiji opisao povijest Šemovca, Hampovice i Rakitnice te Donjih Zdjelica jer ta mjesta imaju pažnje vrijednu crkvenu i inu povijest koja se i dalje istražuje.

Dr. Nikola Cik, koji svojim prezimenom potvrđuje uklopljenost članova svoje šire obitelji u mnoga zbivanja u Virju, napisao je veliko četvrto poglavlje pod naslovom »Prilozi za povijest katoličkih župa sv. Martina u Virju i sv. Mihovila u Miholjancu«, podijelivši ovo veliko poglavlje na dva dijela. Dr. Cik je detaljno obradio povijest Katoličke crkve na tom području. Pri tome dr. Cik obilato koristi djela svećenika Ivanka Vlašićaka, Paškala Cvekana, i osobito skribendnog i marljivog te vrlo društvenog virovskog župnika Gustava Kuzmića koji je umro kao kanonik u Varaždinu, a izvanredno je zaslužan za ojačanje Katoličke crkve u Virju. Iz tog poglavlja vidimo kako je teško bilo održati Katoličku crkvu u vrijeme vladajućeg komunizma odnosno realsocijalizma, obilježenog brojnim promjenama i planskom privredom koja ima obilježje kaosa, ali i kako je veliku ulogu imala Katolička crkva u čuvanju njezinih vrijednosti. Cik donosi podatke o radu gotovo svih svećenika u Virju i okolici te su njegovi podaci posve pouzdani. Nadopunila bih samo da je klerik Adalbert Tumbas, rodом iz Subotice u Vojvodini, moj vjeroučitelj u Virju tijekom Drugoga svjetskog rata, stradao 1944. od partizana koji mu nisu vjerovali kada je uspio pobjeći iz ustaškog zatvora u Lendvajevoj kući u Koprivnici te su ga smatrali ustaškim špijunom koji je ubačen u zbjeg i tako je strijeljan. Ne mogu dokazati njegovu nevinost, ali niti oprav-

dati njegovo smaknuće dokumentima, ali mislim da vodstvo zbjega nije trpjelo ovog vrlo obrazovanog svećenika.

Školstvo je oduvijek bilo snažan pokretač napretka neke sredine, a Virje je u tome imalo posebnu sreću jer su se uvijek našli učitelji predani svom pozivu, a često i rodnom kraju, koji su bili više od učitelja te su utjecali na način života u Virju. Mr. Dražen Podravec, autor više knjiga i članaka vezanih uz Virje, prati povijest školstva u Virju od 1759. godine, kada je djelovala carska škola za buduće krajišnike i pučka za ostalu djecu, da bi 1894. do 1971. škola postala sve značajnija kao građanska i srednja škola, s time da je u novoj školi od 1971. mogao razviti mnoge djelatnosti koje su značajno unaprijedile interes djece za vrtlarstvo, sport, slikanje i drugo. Stvorena je nova škola, puna života, koja kao takva djeluje i danas. Ovaj rad je važan za povijest školstva cijele Hrvatske i u njemu su obrađene najaktualnije teme suvremene škole koja je blizu prirodi, a koja je pod vodstvom Podravca postizala izvanredne rezultate, što je priznato proglašenjem najboljeg školskog vrta u Hrvatskoj, a i sudjelovanjem učenika u Danima kruha i na drugim manifestacijama o kojima Podravec piše u ovom poglavlju. Zapravo djelovanje mr. Dražena Podravca osjeća se u cijeloj povijesti Virja do danas pa se on često spominje i u drugim poglavljima. Ovakva škola utjecala je svakako na preobrazbu virovskog društva, od poljoprivrede i vrtlarstva i vinogradarstva do sporta i informatičkih znanosti, pa čak i na pjevačka društva i timove koji se školuju u virovskom odjelu umjetničke škole »Fortunat Pintarić« iz Koprivnice. Podravec je prikazao i rad područnih škola kojima je posvećivana velika pažnja pa su i one uspješno djelovale. U radu nije naglašena uloga nastavnika koji su u vrijeme NDH radili u Zagrebu u katoličkim školama te su poslije 1945. za kaznu premješteni u Virje, što je virovskoj školi dobro došlo. Takvi su bili profesorica Vlahović, Ljubica Metzger, Branko Kempf, Miro Ungar i drugi koji su održali kvalitetu nastave u virovskoj školi i u poslijeratnom razdoblju, uključujući Milana Grubića koji je kasnije u Zagrebu vodio prirodoslovni odsjek na Pedagoškoj akademiji, a bio je i predsjednik Hrvatskog književnog zbora. Poglavlje obuhvaća cjelokupnu povijest virovske škole i izvrsno je vrelo te povijesti.

Prof. Petra Somek, koja je nakon smrti glavnog urednika monografije akademika Dragutina Feletara finalizirala monografiju za tisak, godinama uspješno vodi časopis *Meridijani*, a mislim da se i kroz izdanja brojnih monografija potvrdila i veliki iskustvom u izdavačkoj kući. Proučavala je tradicijsku arhitekturu Bilogore te je ovaj rad dovršena znanstvena studija koja će obogatiti povijest naše ruralne arhitekture novim podacima, uvrstivši u okvir svojih promatranja ne samo seljačke kuće, nego i sakralne objekte, župne dvorove, pilove i raspela te ostale spomeničke objekte pa je i ovaj dio monografije izvrstan priručnik za turističke vodiče. Mislim da bi ovaj do monografije bilo uputno tiskati i kao dio posebnog turističkog vodiča kroz srednju Podravinu.

Sljedeća dva poglavlja su detaljistički pregled razvoja uprave i gospodarskog razvoja današnje općine Virje. U sedmom poglavlju akademik Feletar opisao je na svoj poseban način svoje viđenje razvoja Virja od uprave i gospodarstva u vrijeme realsocijalizma tj. od 1945. do 1990., a kako je ova studija nastala zadnja prije njegove smrti, mora se voditi računa o tome da je u nekim dijelovima savršena, a u drugima nepotpuna, jer joj akademik Feletar nije uspio dati zadnji pečat. Vjerojatno je tako izostao i dio koji bi se intenzivnije bavio propadanjem paromlina Matije Peršića u Virju, ali i neuspjelim pokušajima rada Medike i Gratita te Tekstilne tvornice Pobjeda koje su osnovane na prostoru Peršićeva posjeda. Održali su se samo silosi stočne hrane.

Za razliku od ponešto krnjeg sedmog poglavlja iz već spomenutog razloga, osmo veliko poglavlje koje se odnosi na Općinu Virje od 1990. do 2021. godine sastoji se iz dva dijela. U prvom dijelu akademik Feletar, i sam svjedok mnogih događanja, obradio je Domovinski rat pa možemo računati na apsolutnu vjerodostojnost udjela Virovaca u tom nametnutom nam ratu pa će tako imena poginulih na spomeniku na središnjem trgu ostati trajan spomen borbe Virovaca za samostalnu hrvatsku državu. Opisani su prvi demokratski izbori 22. i 23. travnja te 5. i 7. svibnja 1990., kao i rezultati referenduma za samostalnu Hrvatsku 19. svibnja 1991., ali i rezultati parlamentarnih izbora 2. kolovoza 1992. godine. Akademik Feletar je zatim detaljno opisao početak rata, stvaranje prvih bojnih formacija dobrovoljaca i policije, ratovanje na istočnoslavonskom bojištu te učešće virovskih branitelja na drugim područjima Hrvatske do kraja rata. Ovaj dio ima i zaključak kakav bi trebalo imati svako poglavlje ovog rada

jer zaključka na kraju monografije nema, a samo djelomično ga može nadomjestiti Perokov predgovor.

Drugi dio sadrži detaljan prikaz upravno-političkog razvoja i djelovanja Općine Virje od 1992. do 2022. koji je napisala diplomirana pravica i pročelnica Upravnog odjela Općine Virje Kristina Filipović koristeći se dokumentacijom Općine. Sudjelovala je godinama u radu Općine, a i danas je upraviteljica tvrtke Moj dom i pokretačica virovskog informatora *Virovski bubnjar* pa stoga odlično poznaje suvremeno Virje. Ona je prvo rekonstruirala vrlo živ i bogat upravno-politički razvoj Općine, navodeći poimence zaposlene, a zatim je opisala probleme smještaja općinskih ureda na više mjesta u Virju i konačno rješenje smještaja. Rad je upotpunila iskazom općinskih priznanja od 1993. do 2022. godine, pa sam i ja 2006. postala počasnom građankom Virja, što mi je bila velika čast, iako sam ja zavičajnica Virja od 1946. te se osjećam Virovkom jednako kao i Koprivničankom te bih, da nisam ostala bez doma u Virju kroz konfiskaciju Peršićeva mlina, vjerojatno i danas imala boravište u Virju vežući svoj život uz taj kraj gdje sam provela šest godina u djetinjstvu. Među sugrađanima nalazim mnoga imena. No najveće priznanje Plašt sv. Martina dobila je prva Podravka d.d. iz Koprivnice 1993. godine, a zatim, INA - nafta plin 1994., Dražen Podravac 1997., Mirko Lukić 1999. i mnogi drugi. Filipović s pravom zaključuje da je komunalna i društvena djelatnost Općine Virje vrlo bogata te to konkretizira tabelama, fotografijama i tekstom govoreći o izgradnji kanalizacijske i plinske mreže, ulaganjima u obrazovanje i sport, uređenju ulica i cesta, izgradnji društvenog doma te komunalnim ulaganjima u općinskim naseljima, osnivanju virovskog komunalnog poduzeća, socijalnoj skrbi i društveno-demografskim projektima, programu za gospodarstvo i poduzetništvo te osobito značajnom Programu za razvoj poljoprivrede. Spomenuta je i glasovita Prkačijada, kao međunarodni festival izvornih starinskih kolača svake godine u svibnju, koja je središnja virovska kulturno-turistička manifestacija međunarodnog značaja. Izgrađena je i moderna školska sportska dvorana koja je pogodna i za koncertne izvedbe.

U trećem dijelu ovog poglavlja mr. Dražen Podravec opisao je u detalje rad javnih službi i drugih ustanova u Općini, navodeći što se i kako radilo na suvremenom razvoju Virja uz veliko zalaganje stanovništva. Stoga nije moglo biti drugačije nego da četvrto potpoglavlje u ovom poglavlju i razvitak gospodarstva od 1993. do 2022. napiše opet akademik Feletar, koje na neki način možemo smatrati i zaključkom ove velike monografije, uz polaganje velikih nada u budućnost Virja i njegove općine, koja je 2023. obilježila 30 godina postojanja. Feletar koji je godinama pratio razvoj Virja, pa i utjecao svojim pisanjem a i direktnim kontaktima na njegov razvoj, mogao je tu dati oduška svojim razmišljanjima. On je opisao suvremeni razvoj gospodarstva u cijeloj općini konstatirajući da se gospodarski stanovništvo znatno promijenilo zahvaljujući reformama koje su poboljšale standard stanovništva i obrazovnom sistemu. Mladi Virovci usmjereni su na prirodne znanosti, kao i na to da preko digitalizacije traže svoju budućnost na prostoru bez granica u Virju, ali i u Europskoj uniji pa su mnoge u tome podržali poduzetnici u Njemačkoj i Austriji. Akademik Feletar je to prikazao imenovanjem malog obrtništva koje se uglavnom bavi uslugama, ali i velikih poduzetnika koji se bave programiranjem na području energetike, a u sklopu novog svijeta uz korištenje sunčeve i bioenergije, ali i postojećih resursa na ovom području. Uklopljenošću nekih programa virovskog gospodarstva u nacionalne, ali i europske energetske programe, akademik Feletar prognozira svijetlu budućnost Virja s osloncem na bioelektranu Marvej u Virju. Navodi imena poduzetnika koji su se prilagodili novom dobu i vremenu kada staro nestaje, a novo nastaje. Smatram da je šteta što se tvornica tjestenine otvorena nedavno u sklopu Podravke u Koprivnici nije osnovala u Virju s obzirom na festival Prkačijade i izvanrednu vještinu virovskih domaćica za pravljenje prhkih kolača. Naime, mlinar Matija Peršić je u vrijeme monarhističke Jugoslavije opskrbljivao bjelovarsku tvornicu keksa Svoboda brašnom koje je često nabavljao u Vojvodini i prodavanom pod imenom Ada. A bilo je moguće u određenom vremenu stvoriti uvjete za taj razvoj. Uvijek se mora iskoristiti ono najbolje što neki kraj ima na području kapitala i sirovina, ali važna je i radna snaga, a sprega hrane, usluge, vina i kolača jamčili bi uspjeh. Treba iskoristiti sve što vrijedi na najbolji mogući način, a Virje pokušava realizirati upravo takve ideje.

Zadnje, deveto poglavlje govori o bogatoj djelatnosti udruga u Općini Virje koje su napisali mr. Dražen Podravec i Robert Čimin na osnovu literature i očuvane dokumentacije za čije je očuvanje dobrim dijelom zaslužan Martin Matišin. Iznenaduje brojnost udruga svih mogućih vrsta, kao i činjeni-

ca da je svaki prekid rada neke udruge uvijek značio početak neke nove koja je preuzela zadaću pret hodne. Obrađena su vatrogasna i vodovodna društva, sportske organizacije, kulturno-društvene organizacije, a naveden je i rad udruga koje su prestale djelovati, ali su u određenom vremenu ostavile značajan biljeg i koje su objavljivanjem u ovoj knjizi dobile trajan spomen.

Knjigu »Virje u prošlosti i sadašnjosti« treba iščitati ili bolje reći iščitavati jer zbog obilja podataka ona nije lagano štivo. Ovaj prikaz je i napisan stoga da to potakne jer je knjiga važna za razumijevanje burne, ali i vrlo bogate povijesti Srednje Podravine od Koprivnice do Virovitice i iz koje se može doznati mnogo toga što je obilježilo i šire područje. Pisana je jednostavno, ali dokumentirano i svaki se navod može provjeriti, a spoznaja prodbiti idući tragovima bilješki i literature koja je dodana na kraju rada. Mislim da možemo reći da je knjiga *Virje* knjiga o Virovcima i Virju, napisana od Virovaca i Podravaca koji vole ovaj kraj te koji su uložili mnogo energije i vremena, a i materijalnih sredstava, da realno prikažu povijest Virja ne ispuštajući niti jedno povijesno razdoblje od svog promatranja, zapostavljajući možda samo malo ono partizansko. Općina Virje na čelu s Mirkom Perokom, dugogodišnjim općinskim načelnikom Virja, i Meridijani koje danas zastupa mr. Petra Somek, a uz financijsku pomoć Ministarstva znanosti i obrazovanja objavili su ovo velebno i dugo godina priželjkivano izdanje o Virju koje, kako to pokazuje tekst ove monografije, ima što reći o svojoj, događajima i djelatnostima ljudi prepunoj povijesti. Svako razdoblje obilježeno je posebno, ali mora nešto i biti u tom Virju jer, iako nije nikada, odnosno barem dulje razdoblje, bilo neko veće upravo ili političko središte, njegovi su se ljudi našli na najvišim položajima kao dobri krajišnici, sposobni činovnici i profesori, glazbenici i pjesnici, a i šumari i veterinari i čuvari prirode, to jest pridonijeli su hrvatskoj kulturi i povijesti i više nego što se očekuje od mjesta te veličine. Privlačna moć Virja i njegova vitalnost su neosporni, a usvajanje novih tekovina uočljivo kroz obrazovni sustav tijekom cijele njegove povijesti. Na polju poljoprivrednoga gospodarstva Virje je prednjačilo već u 19. stoljeću, a i u najnovije vrijeme potvrđuje sposobnost izvanredno brzog prilagođavanje novom dobu i novoj Europi jer kada starog marljivog obrtnika zamjenjuju mladi inventivni poduzetnici koji se služe digitalnim tehnikama i koji mogu u svako vrijeme uspostaviti vezu sa svojim europskim kolegama, vjerojatno postoji i čvrsta međusobna veza te zajedništvo Virovaca u zemlji i svijetu. Nadamo se da nećemo doživjeti vrijeme kada se Hrvatskoj brani bavljenje poljoprivredom i energetske gospodarstvom, iako Hrvatsko-ugarska nagodba iz 1868. ukazuje na to da je i to bilo moguće, tj. da joj se brani bavljenje gospodarstvom, pa je i to bio jedan od glavnih uzroka velike netrpeljivosti između Hrvatske i Mađarske koji je rezultirao potpunim odvajanjem, a slične tendencije možemo zapaziti i u međuratnom razdoblju.

Sretna sam što je izašlo ovo djelo o Virju koje može poslužiti kao uzorak izradi drugih monografija. Ono je čitljivo, dokumentirano, važno za Virje i razvoj sela u Hrvatskoj pokazujući da sela nisu kočnica napretka, nego da u današnje vrijeme mogu biti i predvodnici novih strujanja i napretka. Ovom monografijom Virje ponovno skreće na sebe pažnju, po ne znam koji put u hrvatskoj povijesti, te dobiva veću gospodarsku i kulturološku važnost u nadmetanju između Đurđevca i Novigrada Podravskog, što je obilježavalo politiku u 19. stoljeću. Virovci su uvijek nanovo našli snage da na razne načine vrata Virju ono mjesto koje mu pripada u vojničkoj, crkvenoj, obrtničkoj, a sada i u poduzetničkoj i energetskej sferi. Treba zahvaliti dobrom obrazovanju, ali i velikom trudu, kao i želji pojedinaca da budu bolji i da se održe. Načelnik Perok je s pravom rekao da ova knjiga može biti na ponos cijele općine, no ja mislim da može biti i ponos šireg područja.

Mira KOLAR-DIMITRIJEVIĆ

ZNANSTVENO-STRUČNI SKUP »AKADEMIK DRAGUTIN FELETAR – ŽIVOT I DJELO« I OTKRIVANJE SPOMEN-PLOČE U ORGANIZACIJI DRUŽBE »BRAĆA HRVATSKOGA ZMAJA« ZMAJSKOG STOLA U KRIŽEVCIMA

U koprivničkoj gradskoj vijećnici u subotu, 24. svibnja 2024. godine, održan je znanstveno-stručni skup o Zmaju Velikootočkom, akademiku Dragutinu Feletaru. Znanstveno-stručni skup »Akademik Dragutin Feletar – Život i djelo« održan je u organizaciji Povijesnog društva Koprivnica, Družbe

»Braća Hrvatskoga Zmaja« Zmajskog stola u Križevcima te Društva za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, a uz potporu Grada Koprivnice.

Na otvorenju znanstveno-stručnog skupa održani su prigodni pozdravni govori pa se tako u ime Povijesnog društva Koprivnica prisutnima obratila predsjednica društva Lidija Vranar, Zvonimir Ištvan Zmaj Molvarski od Gornje Šume, pročelnik Zmajskog stola u Križevcima u ime Družbe »Braća Hrvatskoga Zmaja« Zmajskog stola u Križevcima, Željko Holjevac ispred Društva za ekonomsku povijest i ekohistoriju, a u ime grada Koprivnice zamjenica gradonačelnika Ksenija Ostriž.

Znanstveno-stručni skup »Akademik Dragutin Feletar – Život i djelo« sastojao se od četiri sesije. U prvoj pod naslovom »Dragutin Feletar i geografske teme« izlaganja su imali Damir Magaš (*Prinosi akademika Dragutina Feletara regionalizaciji Hrvatske*), Zoran Stiperski (*Utjecaj Dragutina Feletara u geografiji*), Monika Balija (*Akademik Dragutin Feletar i istraživanje stanovništva Podravine*) i Hrvoje Petrić (*Dragutin Feletar i problematika istraživanja okoliša*).

U drugoj sesiji pod naslovom »Dragutin Feletar i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti« izlagali su akademik Ferdo Bašić (*Akademik Feletar – zvijezda Gutenbergove galaksije u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti: /2006./, 2016. - 2023.*), akademik Franjo Tomić, Ivan Peklić (*Djelovanje akademika Feletara u Zavodu HAZU-a u Križevcima*), Vladimir Strugar (*Prepoznatljiv prinos akademika Dragutina Feletara radu Akademijina Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru i bjelovarskom kulturnom krugu*) i Vladimir Huzjan (*Akademik Dragutin Feletar – višedesetljetni suradnik Zavoda za znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Varaždinu*).

»Dragutin Feletar i povijesne teme« naslov je treće sesije u kojoj je Hrvoje Petrić izložio najznačajnije dijelove iz izlaganja koje je pripremila Mira Kolar-Dimitrijević (koja ima 91 godinu) pod naslovom *Doprinos akademika Dragutina Feletara povijesti industrije Hrvatske*. Izlaganje *Dragutin Feletar i Zrinski* održao je Željko Holjevac, *Akademik Dragutin Feletar i proučavanje povijesti* izložio je Željko Karaula, dok je Franjo Pajrić govorio na temu *Dragutin Feletar i gradišćanski Hrvati*.

U posljednjoj četvrtoj sesiji pod naslovom »Dragutin Feletar, društvene i kulturne aktivnosti« svoja izlaganja su održali Zvonimir Ištvan (*Akademik Dragutin Feletar i Družba »Braća Hrvatskoga Zmaja«*), Zvonko Kovač (*Dragutin Feletar kao novinar i književni kritičar*), Marijan Špoljar (*Likovna kritika u opusu Dragutina Feletara*), Zlatko Filipović (*Zajednička razmišljanja – kreacije – strukturiranje prilikom početaka formiranja Zavoda za prostorno uređenje Koprivničko-križevačke županije*), Vesna Peršić-Kovač (*Dragutin Feletar i Podravski zbornik*) te Mario Kolar (*Akademik Dragutin Feletar i kajkavijana*). Na kraju je Ružica Špoljar, potpredsjednica Povijesnog društva Koprivnica, govorila o Dragutinu Feletaru i Povijesnom društvu Koprivnica, kojemu je bio osnivač i počasni član.

Znanstveno-stručni skup su kao supredsjedatelji organizacijskog odbora vodili Hrvoje Petrić Zmaj Koprivničko-podravski i Meštar zmajskih stolova Petar Feletar, Zmaj od Novog Zrina.

U Koprivnici na Trgu mladosti 8 u petak, 21. lipnja 2024. godine, svečano je otkrivena spomen-ploča akademiku Dragutinu Feletaru Zmaju Velikootočkom na pročelju kuće u kojoj je živio i stvarao punih četrdeset godina. Ovu svečanost u povodu prve godišnjice akademikove smrti organizirala je i ploču postavila Družba »Braća Hrvatskoga Zmaja«, Zmajski stol u Križevcima.

Neposredno pred otkrivanje spomen-ploče, na mjesnom groblju u Donjoj Dubravi gdje je posljednje počivalište akademika Dragutina Feletara, u 18 sati članovi obitelji, Zrinske garde Čakovec, Ogranka Matice hrvatske u Čakovcu, Povijesnog društva Koprivnice, Zmajskog stola u Čakovcu i Zmajskog stola u Križevcima zapalili su svijeće.

Ceremonija otkrivanja spomen-ploče održana je uz prisutnost članova obitelji pokojnog akademika Feletara (supruga Ružica, kći Petra Somek te sin Petar s obitelji), koji su i otkrili spomen-ploču. Počasnju stražu držali su članovi Zrinske garde iz Čakovca, a prigodno slovo o akademiku Feletaru održao je Hrvoje Petrić, Zmaj Koprivničko-podravski.

Uz članove Zrinske garde iz Čakovca, svečanosti su prisustvovali i članovi Zmajskog stola u Čakovcu, članovi Povijesnog društva Koprivnica, predstavnici Muzeja grada Koprivnice, predstavnici grada Koprivnice te brojni prijatelji i štovatelji Feletarova lika i djela.

Od članova Zmajskog stola u Križevcima svečanosti su prisustvovali Ivan Andrašić Zmaj Dravski od Molva, Marijan Carek Zmaj Podravsko-bilogorski, Davorin Hećimović Zmaj Bilogorski II., pro-

Prizori s otkrivanja spomen-ploče akademiku Dragutinu Feletaru 21. lipnja 2024. godine u Koprivnici

čelnik Zvonimir Ištvan Zmaj Molvarski od Gornje Šume, Hrvoje Petrić Zmaj Koprivničko-podravski, Dražen Podravec Zmaj Virovski od Stare gore i Dinko Vrgoč Zmaj Kreševski od Pećuna.

Izradu spomen-ploče akademiku Dragutinu Feletaru financijski je pomogao Marijan Carek Zmaj Podravsko-bilogorski, na čemu mu je u ime obitelji javno zahvalio Petar Feletar Zmaj od Novog Zrina.

S ova dva događanja Družba »Braća Hrvatskoga Zmaja« Zmajski stol u Križevcima nastoji očuvati uspomenu na akademika Dragutina Feletara Zmaja Velikootočkog s ciljem da se nastave brojne nakladničke, znanstveno-stručne i prosvjetiteljske djelatnosti koje je akademik Feletar započeo, inicirao ili pak imao u zamislama. Nastavljajući njegove djelatnosti na najbolji način mu se možemo odužiti. I dok žive oni koji su ga voljeli, on će nastaviti živjeti u našim srcima.

Zvonimir IŠTVAN